

سیمای حضرت ابراهیم (علیه السلام)

در قرآن و عهدین

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و معارف اسلامی

نگارش؛ محمد اسحاق اشرفی

استاد راهنما: حجة اسلام و المسلمین دکتر محمد باقر قیومی

استاد مشاور: حجة اسلام و المسلمین عباس رسول زاده

پاییز ۸۴

اهداء

تقديم به :

بانی اولین خانه یکتا پرستی، بنیانگذار ادیان
توحیدی، پدر انبیاء الهی، اسوه یکتا پرستان،
بزرگ پیشوا و امام بشریت خلیل حق تعالی
حضرت ابراهیم (علیه السلام) و همه ابراهیمیان
تاریخ بویژه بنیانگذار جمهوری اسلامی، احیاءگر
اسلام ناب محمدی و بزرگ بت شکن تاریخ معاصر،
ابراهیم دوران، روح خدا حضرت امام خمینی
(قدس سره) و نیز ثواب این تحقیق ناقابل را هدیه
می کنم به روح مادر بزرگم که به دیار حق پیوسته
است و دعایم این است که خداوندا او را با اولیاء...
محشور فرماید.

محمد اسحاق اشرفی

« تقدیر و تشکر »

تقدیر و تشکر

قال علی بن الحسین (علیه السلام) :

« أَشْكُرُّكُمْ لِلَّهِ أَشْكُرُّكُمْ لِلنَّاسِ »

«شکر گزارترین شما از خداوند، شکرگزارترین شما از مردم است.»^(۱)

با سپاس و تشکر فراوان از :

۱ - جناب استاد ارجمند دکتر محمد باقر قیومی که زحمت راهنمایی و هدایت اینجانب را در

مراحل گوناگون سیر و تدوین پایان نامه به عهده داشته اند .

۲ - جناب استاد گرانمایه عباس رسول زاده که زحمت مشاوره و هدایت این حقیر را در تدوین

پایان نامه عهده دار بوده اند .

۳ - از تمامی خدمتگذاران مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، بویژه از ریاست محترم مرکز جهانی

علوم اسلامی جناب آقای اعرافی که زمینه امر تحقیق و پژوهش را بوجود آوردند و در پرتو این

حرکت فرهنگی، بستر مناسب جهت رشد و بالندگی طلاب و شکوفا شدن استعدادهای نهفته فراهم

گردید .

۱ - اصول کافی، ج ۴، باب الشکر، ص ۳۰۲، ح ۳۰ .

« چکیده پایان نامه »

چکیده پایان نامه

عنوان رساله حاضر سیمای حضرت ابراهیم (علیه السلام) در قرآن و عهدین است. این رساله در صدد بررسی شخصیت آن حضرت در قرآن و عهدین و بیان اشتراک و امتیاز آن دو می باشد. مباحث جمع آوری در این زمینه در ده فصل تهیه و ترتیب یافته است .

در قرآن و عهدین درباره حضرت ابراهیم (علیه السلام) در بعضی موارد مشترک می باشند و در بعضی موارد اختلاف دارند. نام مبارک حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۶۹ بار در ۲۵ سوره قرآن مجید آمده و یک سوره قرآن (چهاردهمین سوره) به نام سوره ابراهیم (علیه السلام) است .

نسب حضرت ابراهیم (علیه السلام) تا حضرت آدم (علیه السلام) در تورات آمده است. نسب نامه های تورات در کتب اسلامی نیز راه یافته و بدون دقت در اصل و منشاء آن پذیرفته شده است .

به عقیده اهل کتاب حضرت ابراهیم (علیه السلام) حدود ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد یعنی حدود ۴۰۰۰ سال پیش در شهر اور به دنیا آمده و به گفته تورات در آغاز ابرام (یعنی پدر بلند مرتبه) نامیده می شد.

خدای متعال نام وی را در سن نود و نه سالگی به ابراهیم (یعنی پدر اقوام) تبدیل کرد.

پدر حضرت ابراهیم (علیه السلام) در تورات تارح خوانده می شود ولی قرآن مجید وی را آزر بت پرست معرفی کرده است (انعام / ۷۴). پدر حضرت ابراهیم (علیه السلام) در سلسله اجداد حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وآله) قرار می گیرد. علمای شیعه معتقدند همه پدران آن حضرت تا حضرت آدم (علیه السلام) یکتا پرست بوده اند. و به همین دلیل گفته اند آزر عموی آن حضرت بوده و استعمال «اب» به جای «عم» در زبان عرب صحیح است، از آن جمله در قرآن کریم (بقره / ۱۳۳) چنین چیزی دیده می شود.

در قرآن نام همسران حضرت ابراهیم (علیه السلام) صریحاً ذکر نشده است، ولی در کتب تاریخی و روایی به نام ساره و هاجر ذکر شده اند. در تورات نام همسران حضرت ابراهیم (علیه السلام) را ساره مادر اسحاق (علیه السلام) و کنیز او (هاجر) مادر اسماعیل (علیه السلام) و قطوره مادر فرزندان دیگر ذکر گردیده است .

در قرآن دین حضرت ابراهیم (علیه السلام) را دین حنیف نامیده و کتاب وی را به نام صحف ابراهیم (علیه السلام) معرفی کرده است.

احتجاجات حضرت ابراهیم (علیه السلام) در قرآن ذکر شده است که عبارتند از :

۱ - احتجاج ابراهیم (علیه السلام) با بت پرستان

۲ - احتجاج ابراهیم (علیه السلام) با ستاره پرستان، ماه پرستان و خورشیدپرستان

هجرت حضرت ابراهیم (علیه السلام) : به گفته تورات ابراهیم (علیه السلام) که تارح نامیده می شد، پسر خود ابراهیم (علیه السلام) و همسر وی ساره و نوه خویش حضرت لوط (علیه السلام) را برداشت و به سرزمین کنعان در غرب فلسطین عزیمت کرد. آنان در بین راه از ادامه سفر منصرف شدند و در شهر حران سکونت گزیدند.

تورات می گوید: حضرت ابراهیم (علیه السلام) در ۷۵ سالگی به امر خدا از شهر حران عازم کنعان شد. وی همسر خود ساره و برادرزاده اش حضرت لوط (علیه السلام) و چند نفر از مردم حران را برداشت و همگی به کنعان رفتند و در آنجا روی کوهی در شرق بیت ایل خیمه زدند. حضرت ابراهیم (علیه السلام) پس از چندی در حبرون (الخلیل) ساکن شد و تا آخر عمر در آنجا بود و اکنون مقبره خانوادگی وی در آن مکان است .

« چکیده پایان نامه »

دعاهای حضرت ابراهیم (علیه السلام) در قرآن ذکر گردیده است که عبارتند از :

– دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای امنیت مکه * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای بهره مند شدن مؤمنان مکه از نعمت های الهی * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای دست یابی به بالاترین مرتبه تسلیم در برابر خداوند برای خود و گروهی از ذریه خود * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای محفوظ ماندن از رسوایی در قیامت * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای برپاکی فرزندش از شرک و عبادت بت ها * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای رسالت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای توفیق در نماز * – دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای پدر و مادر و مؤمنین . *

– دو موضوع بسیار مهم در تاریخ حضرت ابراهیم (علیه السلام) وجود دارد که در تورات کنونی اشاره ای به آنها نشده است .

یکی جریان بت شکنی و به آتش افکندن وی و دیگری داستان بنای کعبه .

قرآن مجید (در سوره های انبیاء و صافات) داستان بت شکنی و به آتش افکندن او را آورده است.

همچنین در قرآن کریم از بنای کعبه به دست آن حضرت و به کمک حضرت اسماعیل (علیه السلام)

سخن می گوید: (بقره / ۱۲۷) .

تورات داستان ذبح فرزند را می آورد و می گوید حضرت ابراهیم (علیه السلام) مأموریت یافت حضرت اسحاق را قربانی کند. در قرآن نام فرزند ذبیح صریحاً ذکر نشده اما از آیات سوره صافات بدست می آید که ذبیح حضرت اسماعیل بوده، چونکه بشارت حضرت اسحاق بعد از داستان ذبح آمده است .

مقامات و عناوینی که در هر دو کتاب (قرآن و عهدین) ذکر گردیده اند عبارتند از:

نبوت ، خلیل الله، برگزیده، ابراهیم پدر مسلمین در قرآن و در عهدین پدر امت ها، خداترس.

بعضی از مقام و عناوینی که فقط در قرآن ذکر شده است، مانند: امامت ، رسول ، اولوالعزم، حنیف، گیرنده وحی، نشان دادن ملکوت به ابراهیم، (به تنهایی) یک امت بوده، اسوه و الگو بودن ابراهیم (علیه السلام) .

بعضی عناوین حضرت ابراهیم (علیه السلام) که فقط در عهدین به آنها اشاره شده است، مانند : عادل شمردگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) و ابراهیم خود برکت است و خدا به او هر که او را مبارک خواند، برکت می دهد و هر که او را ملعون خواند لعنت می کند .

ویژگیهای مشترک حضرت ابراهیم (علیه السلام) در قرآن و عهدین مانند: سخاوت و مهمان نوازی – ایمان – امر به معروف و نهی از منکر .

ویژگیهایی که فقط در قرآن ذکر گردیده است مانند: دارای قلب سلیم، مسلم یا تسلیم محض اوامر الهی، قانت، صدیق، شاکر، حلیم و دلسوز، وفا به عهد، توکل به خداوند، بقاء نام نیک او، شجاع، از صالحان بودن او در آخرت .

تورات و انجیل بیشتر به ریز قضا یا پرداخته می شود و از کلیات و به اصطلاح جهت مندی تاریخ اصلاً ذکری به میان نمی آید، در حالی که برعکس در قرآن مجید بیشتر به کلیات پرداخته می شود و جزئیات غیر مرتبط با کلیات را اصلاً ذکر نمی کند.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

□ ... عنوان

□ ... اهداء

□ ... تقدير و تشكر

□ ... چكیده پایان نامه :

۱ - مقدمه: ۱...

۲ - تعريف مسأله و بيان سؤالهای اصلی تحقیق ۴...

۳- پیشینه تحقیق ۴...

۴ - ضرورت تحقیق ۵...

۵ - فرضیه ها ۶...

۶ - هدف تحقیق : ۶...

۷ - روش تحقیق : ۷...

۸ - بسامد قرآن و عهدین ... ۸

فصل اول: « از تولد تا وفات حضرت ابراهیم (علیه السلام) » ... ۱۷

- ۱- ابراهیم(علیه السلام) ... ۱۸
- ۲- کلمه ابراهیم(علیه السلام) و معنی آن ... ۲۰
- ۳- تاریخ تولد ابراهیم (علیه السلام) ... ۲۲
- ۴- محل تولد ابراهیم (علیه السلام) ... ۲۳
- ۵- ولادت و طفولیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۲۴
- ۶- تولد ابراهیم (علیه السلام) در غار: ... ۲۷
- « فهرست » « ب »
- ۷- خروج ابراهیم(علیه السلام) از غار ... ۲۸
- ۸- وفات حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۳۲
- ۹- مقایسه ... ۳۲
- ۳۴... فصل دوم: « حضرت ابراهیم (علیه السلام) و دیگران »
- ۱- پدر حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۳۵
- ۱-۱- ایمان و کفر پدر حضرت ابراهیم(علیه السلام) ... ۳۷
- ۲- مادر حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۴۴
- ۳- همسران حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۴۴
- ۴- فرزندان حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۴۶
- ۱- حضرت اسماعیل (علیه السلام) ... ۴۷
- ۲- حضرت اسحاق (علیه السلام) ... ۴۸
- ۵- خاندان ابراهیم (علیه السلام) ... ۵۱
- ۶- قوم حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۵۲
- ۷- حضرت ابراهیم(علیه السلام) و حضرت لوط(علیه السلام) ... ۵۴
- ۸- حضرت ابراهیم (علیه السلام) و نمرود ... ۵۷
- ۹- حضرت ابراهیم (علیه السلام) و حضرت نوح (علیه السلام) ... ۵۹

۱۰ - مقایسه ۶۲...

فصل سوم: «دین و شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام)» ۶۷...

۱- دین حنیف حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۶۸...

۲- گرایش به دین حنیف در جاهلیت ۷۰...

۳- حضرت ابراهیم (علیه السلام) بنیانگذار دین حنیف ۷۰...

۴- احکام دین حنیف حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۷۱...

۵- ریشه آئین ابراهیم (علیه السلام) اسلام است. ۷۲...

« فهرست » « ج »

۶- شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۷۲...

۶ - ۱ - آداب شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ... ۷۲

۶ - ۲ - رابطه شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) با قانون حمورابی ۷۳ ...

۶ - ۳ - سنتهای مشترک شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) با اسلام ۷۳ ...

۶ - ۴ - تطابق شریعت ابراهیم (علیه السلام) با اسلام ۷۴ ...

۷- دین حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۷۵...

۷ - ۱ - نفی شرک از دین حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۷۶ ...

۸- کتاب حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۷۷...

۹- مقایسه ۷۸...

فصل چهارم: «احتجاجات و مبارزات حضرت ابراهیم (علیه السلام)» ۷۹...

۱- احتجاج حضرت ابراهیم با آزر ۸۰...

۲- احتجاج حضرت ابراهیم (علیه السلام) با بت پرستان ۸۲...

۳- احتجاج حضرت ابراهیم (علیه السلام) با ستاره پرستان و ۸۶...

ماه پرستان و خورشید پرستان ۸۶...

۴- روش احتجاج حضرت ابراهیم (علیه السلام) بر توحید ۹۰...

- ۵- بررسی مسائلی در مورد احتجاج حضرت ابراهیم (علیه السلام) با ستاره پرستان ۹۱...
 ۶- محاجّه قوم ابراهیم (علیه السلام) با او ۹۵...
 ۷- بت شکنی حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۹۷...
 ۸- محاکمه ابراهیم (علیه السلام) ۱۰۲...
 ۹- احتجاج ابراهیم (علیه السلام) با نمروذ ۱۰۴...
 ۱۰- ابراهیم (علیه السلام) و احیای مردگان ۱۰۸...
 ۱۱- مقایسه ۱۱۰...
 فصل پنجم: « هجرت حضرت ابراهیم (علیه السلام) » ۱۱۲...
 « فهرست » « د »
- ۱- هجرت حضرت ابراهیم (علیه السلام) از اور کلدانیان به حرّان ۱۱۳...
 ۲- هجرت ابراهیم (علیه السلام) و لوط (علیه السلام) در راه خدا ۱۱۴...
 ۳- هجرت ابراهیم (علیه السلام) به شام ۱۱۵...
 ۴- سفر حضرت ابراهیم (علیه السلام) به مکه ۱۱۷...
 ۵- هجرت حضرت ابراهیم (علیه السلام) در تورات ۱۱۸...
 فصل ششم: « بنای کعبه و وظایف آن » ۱۲۲...
 ۱- تاریخ بنای کعبه ۱۲۳...
 ۲- بنای کعبه توسط ابراهیم (علیه السلام) ۱۲۴...
 ۳- تطهیر خانه کعبه ۱۲۷...
 ۴- ابراهیم (علیه السلام) بنیانگذار کنگره عظیم حج ۱۲۸...
 فصل هفتم: « دعاهای حضرت ابراهیم (علیه السلام) » ۱۲۹...
 ۱- دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای امنیت مکه ۱۳۰...
 ۲- اجابت دعای ابراهیم (علیه السلام) برای امنیت مکه ۱۳۱...
 ۳- دعای ابراهیم (علیه السلام) بر پاکی فرزندش از شرک و عبادت بتها ۱۳۱...

۴- اجابت دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای رسالت محمد (صلی الله علیه وآله) ۱۳۲... ۱۳۳...

۵- دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای پیدا کردن فرزند صالح ۱۳۳... ۱۳۳...

۶- دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای توفیق در نماز ۱۳۳... ۱۳۳...

۷- دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای پدر و مادر و مؤمنین ۱۳۴... ۱۳۴...

۸- مراد از لسان صدق در دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۳۴... ۱۳۴...

۹- دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای بهره مند شدن مؤمنان مکه از نعمت های الهی ۱۳۵... ۱۳۵...

۱۳۵...

۱۰ - دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای دست یابی به بالاترین مرتبه تسلیم در برابر خداوند ۱۳۶... ۱۳۶...

برای خود و گروهی از ذریه‌ی خود ۱۳۶... ۱۳۶...

۱۱ - دعای حضرت ابراهیم (علیه السلام) برای محفوظ ماندن از رسوایی در قیامت ۱۳۷... ۱۳۷...

« فهرست » « هـ »

فصل هشتم: « امتحانات حضرت ابراهیم (علیه السلام) » ۱۳۸... ۱۳۸...

۱- ماجرای به آتش انداختن ابراهیم (علیه السلام) ۱۳۹... ۱۳۹...

۲- بردن اسماعیل و مادرش را به سوی مکه ۱۴۲... ۱۴۲...

۳- قربانی فرزند ۱۴۵... ۱۴۵...

۴- آزمایش و امامت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۵۰... ۱۵۰...

۵ - مقایسه: ۱۵۰... ۱۵۰...

فصل نهم: « مقام امامت و سایر مقامات و عناوین حضرت ابراهیم (علیه السلام) » ۱۵۲... ۱۵۲...

۱- امامت ابراهیم (علیه السلام) ۱۵۳ ۱۵۳

۱-۱ معنی بعضی از مفردات و عبارت آیه: ۱۵۴... ۱۵۴...

۲- نبوت ابراهیم (علیه السلام) ۱۶۱... ۱۶۱...

۳- رسول ۱۶۲... ۱۶۲...

۴- اولوالعزم ۱۶۳... ۱۶۳...

- ۵- خلیل الله (دوست خدا) ۱۶۴...
- ۶- برگزیده ۱۶۵...
- ۷- حنیف ۱۶۶...
- ۸- گیرنده وحی ۱۶۷...
- ۹- عصمت ۱۶۷...
- ۱۰- نشان دادن ملکوت به ابراهیم (علیه السلام) ۱۶۸...
- ۱۱- «به تنهایی» یک امت بود ۱۶۹...
- ۱۲- اسوه و (الگو بودن) حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۷۰...
- ۱۳- ابراهیم (علیه السلام) پدر مسلمین ۱۷۱...
- ۱۴- عادل شمردگی ابراهیم (علیه السلام) ۱۷۲...
- ۱۵- خدا ترس ۱۷۵...
- «فهرست» «و»
- فصل دهم: «فضایل اخلاقی و ویژگیهای حضرت ابراهیم (علیه السلام)» ۱۷۶...
- ۱- دارای قلب سلیم ۱۷۷...
- ۲- مسلم یا تسلیم محض اوامر الهی ۱۷۷...
- ۳- قانت (مطیع) ۱۷۸...
- ۴- صدیق (بسیار راستگو) ۱۷۹...
- ۵- شاکر یا شکر گزار نعمت های الهی ۱۸۰...
- ۶- حلیم (بردبار) و دلسوز و منیب ۱۸۰...
- ۷- وفا به عهد ۱۸۱...
- ۸- توکل به خدا ۱۸۲...
- ۹- یقین حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۸۲...
- ۱۰- سخاوت و مهمان نوازی ابراهیم (علیه السلام) ۱۸۳...

- ۱۱- بقاء نام نیک او ۱۸۴...
- ۱۲- ایمان حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۸۵...
- ۱۳- شجاعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۸۶...
- ۱۴- امر به معروف و نهی از منکر ۱۸۷...
- ۱۵- عبودیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) ۱۸۷...
- ۱۶- از صالحان بودن او در آخرت ۱۸۸...
- ۱۷- مقایسه ۱۸۸...
- نتیجه گیری ۱۹۰...
- فهرست منابع ۱۹۶...

۱ - مقدمه:

تحقیق مورد نظر در این رساله مربوط به سیمای حضرت ابراهیم (علیه السلام) از دیدگاه قرآن و عهدین می باشد. و این تحقیق می تواند یک تحقیق بنیادی باشد، که هدف از آن کشف سنتهای الهی در طول تاریخ است، به عنوان ویژگی عمومی و اصول کلی که حاکم بر جهان و انسان است و همیشه به عنوان قوانین غیر قابل تغییر الهی در سرنوشت انسان مؤثر بوده است، لذا به صرف اینکه یک تحقیق کاربردی نیست، نمی تواند بی اعتبار و مطرود شود.

ثانیاً: بر فرض ما قبول کنیم که بهترین تحقیق، تحقیق کاربردی است، زیرا کاربرد و نتایج آن در جامعه بسیار مفید و مؤثر خواهد بود و می تواند در تمام زمینه ها به کار آید، علی رغم این انحصار، باز تحقیق درباره زندگی حضرت ابراهیم را نیز از جهتی می توان کاربردی دانست. زیرا اصولاً قصه و داستان در قرآن مجید از جنبه تاریخی آن مورد نظر نبوده است و بخاطر بازگو کردن تاریخ و وقایع تاریخی در قرآن ذکر نشده است، اگر چه تا حدی نیز می توان از نظر تاریخی از قصه های قرآن استفاده نمود. ولی مهمترین هدفی که قرآن مجید از نقل داستان در میان سوره های خود تعقیب می کند، عبارت است از روشی ویژه برای تبلیغ و تفهیم هر چه بیشتر مفاهیم و افکار توحیدی و اسلامی در میان مردم، زیرا قرآن مجید و هر کتاب آسمانی دیگر چون برای همه مردم فرستاده شده است، باید به گونه ای باشد و از آن به نحو احسن استفاده کند و قرآن مجید نیز که کتابی

است آسمانی و هدف آن تربیت انسان هاست. برای تسریع در فهم مطالب و نکات به نقل قصه وداستان در بعضی سوره ها پرداخته است. قرآن برای این منظور به داستان تمسک می کند، زیرا که داستان بهتر در دلها جای می گیرد و بیشتر مورد عنایت واقع می شود ولی هدف نه داستان و نه تاریخ بلکه نتیجه ای خواهد بود که داستان آن را بطور ملازمه بیان می کند.

بقول مولوی :

ای برادر قصه چون پیمانانه است ***معنی اندر وی بسان دانه است^(۳)

البته در تورات و انجیل نقل داستانها چنین شکل و محتوایی ندارد، زیرا در انجیل خیلی مختصر و اندک قصه راجع به انبیاء ذکر می کند، بلکه نسبت به آنچه که در تورات نقل شده است، می توان گفت، انجیل اصلاً داستان انبیاء گذشته را به میان نمی آورد. اما تورات گر چه سفر آفرینش آن به این مهم اختصاص دارد و سرگذشت تعدادی از انبیاء بزرگ الهی را بررسی می کند، ولی بطور کلی بیشتر جنبه تاریخی آن مورد نظر است و به جنبه تربیتی آن یا خیلی کم توجه شده یا اصلاً عنایتی به این جنبه نداشته است.

از مقایسه بین قرآن و عهدین (تورات و انجیل) معلوم می شود کتب عهدین تحریف واقع شده و نسبتهایی را که به پیامبران بزرگ الهی داده اند. صحت ندارد و این نسبتهای دروغ و بی اساس به پیامبران چه بسا موجب فساد پیروان این کتب شده اند.

ولی قرآن کریم که از طرف خداوند نازل شده انبیاء الهی را با عظمت و بزرگی یاد کرده و از داستان هایی که درباره آنها فرموده است جز پاکی و درستی و صداقت استفاده نمی شود و از آنها معلوم

می شود هیچگونه تحریف و تغییری در قرآن انجام نشده و خداوند با صراحت می فرماید: «ما از این کتاب محافظت می کنیم».^(۳)

بطور خلاصه: بنابر نظر قرآن راجع به نقل داستان ها که هدف آن تربیت انسان ها است. وقایع و حوادث از دید قرآن منبع الهام و عبرت برای آیندگان می باشد، لذا می فرماید:

«لقد كان في قصصهم عبرة لاولي الالباب»^(۴)

بنابراین، هدف از تحقیق درباره زندگی پیامبران و من جمله زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) در جهت رشد و بهتر کردن فعالیت انسانها و گرایش آنها به سوی توحید است تا از سرگذشت گذشتگان عبرت گرفته و رفتار و اعمال خود را بر اساس موازین شرعی و اسلامی و انسانی قرار داده و از این اصول و ملاکها تعدی و تجاوز نکنند .

ما این رساله را بر ده فصل اساسی قرار داده و در هر فصل مباحث مربوط را بطور دقیق از دیدگاه قرآن و عهدین مورد ارزیابی قرار داده ایم .

فصل اول : راجع به زندگینامه حضرت ابراهیم (علیه السلام) از تولد تا وفات و فصل دوم راجع به حضرت ابراهیم (علیه السلام) و دیگران و فصل سوم راجع به دین و شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) فصل چهارم راجع به احتجاجهای ابراهیم (علیه السلام) و فصل پنجم راجع به هجرتهای ابراهیم (علیه السلام) و فصل ششم راجع به بنای کعبه و وظایف آن و فصل هفتم راجع به دعاهای حضرت ابراهیم (علیه السلام) و فصل هشتم راجع به امتحانات ابراهیم (علیه السلام) و فصل نهم

۳ - سوره حجر، آیه ۹ .

۴ - سوره یوسف، آیه ۱۱۱ .

ترجمه: همانا در داستانهایشان خردمندان را عبرت است .

راجع به مقام امامت و سایر مقامات و عناوین ابراهیم (علیه السلام) فصل دهم راجع به فضایل اخلاقی و ویژگی های ابراهیم (علیه السلام) و در پایان نیز به بررسی نتایج و خلاصه ای از این رساله پرداخته ایم .

۲- تعریف مسأله و بیان سؤالهای اصلی تحقیق

مقایسه شخصیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) و جایگاه آن و بیان نقاط اشتراک و امتیاز در قرآن و عهدین می باشد.

آیا آنچه در قرآن در مورد شخصیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) گزارش شده عیناً همان مطالبی است که در عهدین آمده است ؟

مقایسه دو نقل و امتیازات نقل قرآنی چگونه است ؟

۳- پیشینه تحقیق

زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) همچون زندگی دیگر انبیاء در میان متون تفسیری مطرح بوده و مفسران کم و بیش در ذیل آیات مربوطه، به تفسیر آن پرداخته اند. همچنین در میان کتابهایی که تحت عنوان «قصص الانبیاء» یا تاریخ انبیاء نگاشته شده، زندگی آنحضرت نیز ذکر گردیده است، مانند : قصص الانبیاء نجار - قصص الانبیاء، رسول محلاتی - تاریخ انبیاء و قصص قرآن، عمادزاده و

قصص قرآن، بلاغی و ... ولی در آنها تنها از جنبه قرآنی مطرح بوده و به سایر کتب آسمانی توجهی نشده است، اگر چه به ندرت برخی از دانشمندان به طور جسته و گریخته به مطالب تورات نیز التفاتی داشته اند، مانند: تفسیر المیزان علامه طباطبایی، آغاز و فرجام جهان از نظر قرآن ج ۲، حسینی الهاشمی .

و کتابهای دیگر نیز درباره زندگی آن حضرت نگاشته شده است، مانند: ابراهیم پدر توحید، علی ثقفی - ابراهیم ولوط، محمدی اشتهاودی - روش خلیل الرحمان یا زندگی حضرت ابراهیم(علیه السلام)، مهدی حجازی و ... ولی در آنها جنبه قرآن را مطرح کرده است.

ولی کتابی تحت عنوان سیمای حضرت ابراهیم در قرآن و عهدین پیدا نکردم .
در پژوهش حاضر، زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) در دو کتاب (قرآن و عهدین) مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته و پس از تطبیق اشتراک و افتراق آن دو ذکر گردیده است .

۴ - ضرورت تحقیق

جدّ و نیای اعلای سه دین بزرگ توحیدی یهودیت، مسیحیت و اسلام حضرت ابراهیم (علیه السلام) می باشد، وی که ابوالانبیاء مشهور است با دو جریان از فرزندان خود دو سلسله دینی را پدید آورد. عدم توجه به سلسله اسماعیلی از فرزندان در عهدین و بعلاوه بررسی تطبیقی بخش های مختلف زندگی پرماجرایی حضرت ابراهیم (علیه السلام) و همچنین مقامات و فعالیت ها ... می تواند تأثیر بسزایی در نشان دادن برتری نقل و نگارش قرآنی بر عهدین می باشد.

۵ - فرضیه ها

۱ - بیان قرآنی در توصیف موحد بودن و مقامات عالیہ حضرت ابراهیم (علیه السلام) بر بیانات

عهدین قوی تر و محکم تر است و امتیازاتی دارد .

۲ - عهدین درخشان ترین خاطرات زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) را که همان مجاهدات و

احتجاجات او با قوم بت پرست و آزار واذیت دیدن از آنها است، ذکر نکرده است.

۳ - عهدین به جهت تفکر قوم محوری (قوم بنی اسرائیل) به داستان حضرت اسماعیل و فرزندان آن

توجه نکرده است .

۴ - بین گزارش های قرآن و عهدین درباره حضرت ابراهیم (علیه السلام) هم نکات اشتراک و هم

موارد اختلاف دیده می شود .

۶ - هدف تحقیق :

هدف اصلی از تحقیق حاضر، اولاً مقایسه شخصیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) در قرآن و عهدین

و بیان وجوه اشتراک و افتراق آن دو در این زمینه است تا از این طریق به وحیانی بودن منشاء کتب

فوق پی برده واز طرف دیگر تحریفات وارده در این زمینه مشخص گردد.

ثانیاً : تقویت و فعال کردن مطالعات تطبیقی (در حد خود) .

۷- روش تحقیق :

نوع روش تحقیق در این نوشتار، توصیفی - تحلیلی : ابزار گردآوری اطلاعات، فیش و روش

گردآوری اطلاعات، کتابخانه ای است .